

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/221304,Ryszard-Smietanka-Kruszelnicki-Pogrom-Zydow-w-Kielcach-4-lipca-1946-r-podziemie-.html>
09.03.2026, 06:43

Ryszard Śmietanka-Kruszelnicki: Pogrom Żydów w Kielcach 4 lipca 1946 r. - podziemie w roli oskarżonego

Bezpośrednio po pogromie, władze komunistyczne oskarżyły podziemie (oraz ogólnie tzw. reakcję) o spowodowanie zajęć antyżydowskich. Przez wiele tygodni teza ta była podtrzymywana przez oficjalną propagandę, później natomiast, z nieznanych bliżej przyczyn, oskarżenia te zostały „wyciszone”.

[Propaganda Żydzi](#)

04.07

Pierwsze oskarżenia i informacje o związku „reakcji” czy podziemia (bez jakiegokolwiek bliższego określenia) z wydarzeniami w Kielcach pojawiły się już w dniu pogromu 4 lipca 1946 r.

W komunikacie Polskiej Agencji Prasowej z 4 lipca 1946 r., opublikowanym następnego dnia m.in. w „Głosie Ludu” stwierdzono, że

„Kielce stały się terenem niesłychanej prowokacji elementów reakcyjnych, które wywołały pogrom Żydów”.

Dokonał tego

„tłum podburzony przez celowo rozstawionych organizatorów pogromu”

a

„bestialskim mordom towarzyszyły przemówienia podżegaczy, którzy (...) wznosili okrzyki na cześć Andersa”.

Również 4 lipca 1946 r. w Kielcach na spotkaniu czołowych działaczy politycznych postanowiono wydać odezwę do mieszkańców miasta. Ustalono jej treść i następnego dnia z „Odezwy do ludności m[iasta] Kielc” kielczanie mogli dowiedzieć się, że do antyżydowskich zajęć doszło w wyniku oddziaływania na zgromadzony tłum „fałszywych wieści”. Morderstwa dokonane „na resztkach ludności żydowskiej” były jakoby częścią

„tych wszystkich zbrodni, jakie były już popełnione przez rzeczywistych organizatorów spod znaku reakcyjnych sił polskich, panów z NSZ”.

O „nieznanej tajnej organizacji”, która miała przygotować „prowokację” i była odpowiedzialna za rozpowszechnianie wiadomości o Żydach, jakoby „mordujących polskie dzieci”, napisano w meldunku zwiadowczym wysłanym ze Sztabu Wojsk Bezpieczeństwa Wewnętrznego w Kielcach do przełożonych w Warszawie. 5 lipca 1946 r. Minister Bezpieczeństwa Publicznego Stanisław Radkiewicz wystosował okólnik do podległych mu organów sił represji, w którym zaznaczono, że „potworna prowokacja w wyniku której kilkutysięczny tłum urządził antyżydowski pogrom”, była dziełem „reakcyjnych prowokatorów” i „odpowiedzią podziemia” na „klęskę” w referendum ludowym. Były to zapowiedzi oficjalnej interpretacji pogromu.

Podziemie niepodległościowe na Kielecczyźnie w połowie 1946 r.

W historii podziemia niepodległościowego na Kielecczyźnie po 1945 r. najważniejszą rolę odegrał Inspektorat WiN krypt. Związek Zbrojnej Konspiracji (ZZK), którego początek i rozwój związany był z aktywnością ośrodków podziemia poakowskiego na Lubelszczyźnie. Sytuacja w podziemiu na Kielecczyźnie w II połowie 1945 r. (rozbitcie lub dezintegracja większości liczących się struktur i oddziałów podziemnych) spowodowała, że ZZK powstał przede wszystkim dzięki kadrze oddziału partyzanckiego spoza woj. kieleckiego, pod dowództwem por. Franciszka Jaskulskiego „Zagończyka”. Podporządkowanie terenów lewobrzeżnej Wisły Inspektoratowi Puławskiemu WiN (w ramach Okręgu Lublin WiN) było punktem wyjścia dla powstania nowej dużej formacji (inspektoratu) podziemia niepodległościowego, bowiem po kilku miesiącach okazało się, że Związek Zbrojnej Konspiracji jest strukturą wykazującą się dużą dynamiką rozwoju organizacyjnego oraz poszerzaniem obszaru aktywności zbrojnej i propagandowej. Plany rozszerzenia działalności na powiaty konecki i opoczyński (woj. łódzkie) oraz Góry Świętokrzyskie sprzyjały koncepcji zbudowania struktury okręgowej na bazie Inspektoratu ZZK.

[Czytaj artykuł Ryszarda Śmietanki-Kruszelnickiego *Pogrom Żydów w Kielcach 4 lipca 1946 r. – podziemie w roli oskarżonego* na portalu przystanekhistoria.pl](#)

Polecamy:

- [Publikacja: Wokół pogromu kieleckiego](#)
- [Do pobrania: Kuryer Kielecki. Trudne relacje](#)
- [Do pobrania: Pogrom kielecki - oczami świadka](#)

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

Propaganda, Żydzi

Artykuł

-28-
✓ 32

Kielce, dnia 27 lipca 1946r.

N o t a t k a u r z e d o w a .

W czasie akcji likwidacyjnej okręgu nielegalnej organizacji "WiN" w Jedlni-Letnisko pow. Radom dnia 26.7.1946r. zatrzymany został Jaskulski Franciszek - Jerzy ps. "Zagoneczyk" u którego przeprowadzona została rewizja domowa w czasie której zakwestionowano: /

1. powielacz
2. fałszywe dokumenty na nazwisko Zygmier Jerzy - Jan /
3. nadawczo - odbiorczy aparat radiowy
4. 113 egz. nielegalnej prasy p.t. "Polska Walcząca" /
5. 491 " " " p.t. "Apel do Organizacji Narodów Zjednoczonych"
6. 569 " " " p.t. Bandyta Radkiewicz przygotował prowokację Kielecką".
7. 16 " " " p.t. "Wiadomości Bieżące"
8. 29 " " " p.t. "Polacy"
9. 27 " " " p.t. "Kto pcha młódkę do lasu"
10. 3 " " " p.t. "Nie ... Nie ... Nie ... "

Przedmioty wyżej opisane jako pochodzące z przestępstwa i stanowiące o przestępstwie zabezpieczono i znajdują się na przechowaniu w Wojewódzkim Urzędzie Bezpieczeństwa Publicznego w Kielcach.

Szef Woj.Urz.Bezp.Publ.
w Kielcach

/-/ T a t a j , mjr.